7 પ્રાદેશિક સંસ્કૃતિનું ઘડતર

અધ્યયન નિષ્પત્તિ : **SS 7.14** મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એકસાથે (અલગ-અલગ) થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.

SS 7.19 મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોનાં ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટ શૈલી અને ટેક્નોલોજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.

શૈક્ષણિક મુદ્દા :
→ ભારતમાં પ્રાંતીય ભાષાઓનો વિકાસ.
→ ભારતના ઉત્સવો.
→ ગુજરાતના ઉત્સવો.
→ ભારતનાં મુખ્ય શાસ્ત્રીય નૃત્યો, ચિત્રકલા, ચિત્રશૈલી.
→ રાજપૂતોની વીરતાભરી ગાથા, મંદિરો.

પ્રશ્ન - 1 નીચે આપેલા દરેક પ્રશ્નના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ☐ માં લખો.

1. નીચે આપેલાં વિધાનોમાંથી કયું વિધાન ખોટું છે ? ☐

(A) મણિપુરી નૃત્યના બે પ્રકાર છે.
(B) કથક નૃત્યમાં રાધા-કૃષ્ણની રાસલીલાનો સમાવેશ થાય છે.
(C) ભરતનાટ્યમનો વિકાસ અસમમાં થયેલો જોવા મળે છે.
(D) કુચીપુડી નૃત્યનો ઉદ્ભવ કુચીપુડી ગામમાં થયો હતો.

2. નીચેમાંથી કઈ જોડ ખોટી છે ? ☐

(A) કથકલી-કેરલ (B) કુચીપુડી - તમિલનાડુ
(C) બિહુ-અસમ (D) મણિપુરી - મણિપુર

3. બંગાળી ભાષાનો ઉદ્ભવ કઈ ભાષામાંથી થયો હોવાનું મનાય છે ? ☐

(A) અંગ્રેજી (B) ગુજરાતી
(C) હિન્દી (D) સંસ્કૃત

4. 'લોહડી'નો તહેવાર કઈ તારીખે ઉજવાય છે ? ☐

(A) 13 ઑગસ્ટ (B) 13 ડિસેમ્બર
(C) 13 જાન્યુઆરી (D) 13 માર્ચ

5. વિક્રમ સંવતનો છેલ્લો દિવસ કોને ગણવામાં આવે છે ? ☐

(A) આસો સુદ અગિયારસ (B) આસો વદ અગિયારસ
(C) આસો સુદ પૂનમ (D) આસો વદ અમાસ

6. પશ્ચિમ બંગાળમાં કયા તહેવારનું વિશેષ મહત્ત્વ છે ?

(A) કાલીપૂજા (B) દુર્ગાપૂજા

(C) લક્ષ્મીપૂજા (D) સરસ્વતીપૂજા

7. ઓણમ : કેરલ, : : પોંગલ : .... ?

(A) ગુજરાત (B) પંજાબ

(C) પશ્ચિમબંગાળ (D) તમિલનાડુ

8. 'ગોળ-ગધેડા'નો મેળો ક્યાં ભરાય છે ?

(A) તરણેતર (B) શામળાજી

(C) અંબાજી (D) ગરબાડા

9. નીચેમાંથી કઈ જોડ ખોટી છે ?

(A) નાતાલ-ખ્રિસ્તી (B) પતેતી-પારસી

(C) મહોરમ-ઈસાઈ (D) દિવાળી-હિંદુ

10. એક મંદિરની મુલાકાત દરમિયાન ભવ્યએ વાંચ્યું કે આ મંદિર નાગરશૈલીમાં નિર્માણ પામેલ છે. ભવ્ય કયા મંદિરની મુલાકાતે ગયો હશે ?

(A) મિનાક્ષી મંદિર (B) બૃહદેશ્વર મંદિર

(C) જગન્નાથ મંદિર (D) મહાબલીપુરમનું રથ મંદિર

પ્રશ્ન - 2 બંધ બેસતાં જોડકાં રચો.

વિભાગ - (અ)	ઉત્તર	વિભાગ - (બ)
1. ઓડિશા	**1.**	**A.** મોઢેરાનું સૂર્યમંદિર
2. મધ્યપ્રદેશ	**2.**	**B.** તરણેતરનો મેળો
3. ગુજરાત	**3.**	**C.** કોણાર્ક
4. સુરેન્દ્રનગર	**4.**	**D.** ભવનાથનો મેળો
5. જૂનાગઢ	**5.**	**E.** ખજૂરાહોનું મંદિર

પ્રશ્ન - 3 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યોમાં લખો.

1. પોંગલ તહેવારની ઉજવણી કયા દિવસે કરવામાં આવે છે ?

....

....

2. પતેતીને બીજા કયા દિવસ તરીકે પણ ઉજવવામાં આવે છે ?

....

....

3. નરસિંહ મહેતાની બેથી ત્રણ કૃતિઓનાં નામ લખો.

....

....

....

4. નાતાલનો તહેવાર કોની યાદમાં ઉજવવામાં આવે છે ?

....

....

5. 'કથકલી' શબ્દનો શાબ્દિક અર્થ શું થાય છે ?

....

....

....

6. તમારે જગન્નાથપુરીની રથયાત્રામાં જોડાવું છે તો તમે ક્યાં રાજ્યના પ્રવાસે જશો ?

....

....

....

7. લઘુચિત્ર શાનાથી તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

....

....

8. નાગરશૈલી અને દ્રવિડશૈલીનું મિશ્રણ કઈ શૈલીમાં જોવા મળે છે ?

....

....

9. કયા તહેવારમાં નૌકાસ્પર્ધા યોજાય છે ?

....

....

પ્રશ્ન - 4 મને ઓળખો.

1. મારા હાથે ગુજરાતી ભાષાના નવા સાહિત્ય યુગનો પ્રારંભ થયો. ....
2. મારા દિવસને મુસ્લિમો 'શોકદિવસ' તરીકે ઉજવે છે. ....
3. હું પલ્લીનો મેળો ભરાતું સ્થળ છું. ....
4. મારા દિવસે 'તાહીરી' નામનો પ્રસાદ વહેંચાય છે. ....

પ્રશ્ન - 5 યોગ્ય શબ્દો વડે ખાલી જગ્યાઓ પૂરો.

1. મણિપુરી નૃત્યના .... અને .... પ્રકાર છે.
2. દિવાળીના તહેવારને .... તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
3. બરસાનામાં ઉજવાતી હોળી .... તરીકે જાણીતી છે.
4. પહિંદવિધી અમદાવાદમાં ઉજવાતા .... ઉત્સવ સાથે જોડાયેલ છે.

પ્રશ્ન - 6 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર બે-ત્રણ વાક્યોમાં લખો.

1. ગુજરાતમાં કયા સ્થળે લઘુચિત્રો જોવા મળે છે ?

....

....

....

....

....

2. 'લઠ્ઠમાર' હોળી વિશે સમજ આપો.

....

....

....

....

....

....

3. ગુજરાતમાં ભરાતાં મેળાઓનાં નામ લખો.

....

....

....

....

....

....

4. 'નાગરશૈલી'માં નિર્માણ પામેલ મંદિરોની યાદી બનાવો.

....

....

....

....

....

....

5. 'ચેટીચાંદ' તહેવાર વિશે ટૂંકમાં જણાવો.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 7 નીચે આપેલ પારિભાષિક શબ્દોની સમજૂતી આપો.

1. નવરોઝ ....

....

....

....

....

....

2. લઘુચિત્રો ....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 8 ટૂંકનોંધ લખો.

1. રથયાત્રા.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 9 તફાવત જણાવો.

કુચીપુડી નૃત્ય	બિહુ નૃત્યુ
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

નાગરશૈલી	દ્રવિડશૈલી
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

પ્રશ્ન-10 નીચેનાં વિધાનો માટે કારણો આપો.

1. મુઘલકાળમાં લઘુચિત્રોનો ખૂબ વિકાસ થયો હતો.

....

....

....

....

2. મણિપુરી નૃત્યને ભારતના અન્ય નૃત્યોથી અલગ માનવામાં આવે છે.

....

....

....

....

3. ઉત્તર ભારતમાં કથકનો ખૂબ વિકાસ થયો હતો.

....

....

....

....

પ્રશ્ન-11 કૌંસમાં આપેલા વિગતોનું નૃત્યો, ઉત્સવો અને ભાષામાં વર્ગીકરણ કરો.

(મલયાલમ, પોંગલ, કથકલી, ઓણમ, તેલુગુ, બિહુ, બંગાળી, કુચીપુડી, નાતાલ)

નૃત્યો	ઉત્સવો	ભાષા
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

પ્રશ્ન- 12 નીચે આપેલાં ચિત્રો જોઈ તેના વિશે બે-ત્રણ વાક્યોમાં વર્ણન કરો.

....

....

....

....

....

....

પ્રશ્ન - 13 માગ્યા મુજબ પ્રવૃત્તિ કરો.

1. નીચે આપેલા શબ્દ ચોરસમાં નૃત્યો, ઉત્સવો અને મેળાઓનાં નામ આપેલાં છે.

ડી	યુ	પોં	ગ	લ	ભ	માં	તા	જ	ભા	ના	તા	લ	નું
વા	શ	હું	તો	હૂ	ર	ધ	ક	કે	મં	ક	થ્થ	ક	જુ
ળી	વિ	તો	ન	વું	ત	વ	થ	કો	શા	નં	દ	ર	બી
હી	ભ	વ	ના	થ	ના	પુ	ક	ગો	ળ	ગ	ઘે	ડા	હૂ
ર	ણ	હો	ખા	ણ	ટ્ટ	ર	લી	તા	રે	ઢા	ર	લી	સુ
જા	જે	થ	પ	જ	ય	વું	ઠું	કે	તા	વૌં	શો	વા	કે
કુ	ચી	પુ	ડી	આ	મ	જુ	ત	પ	લ્લી	ઠા	મ	દિ	ન
ચાં	ક	લા	ઠી	ઢી	મી	ઓ	ણ	મ	હી	ખા	હો	ળી	વૌં

નૃત્યો	ઉત્સવો	મેળાઓ

2. તમારા વિસ્તારમાં કયા કયા ધાર્મિક તહેવારો અને ઉત્સવોની ઉજવણી થાય છે. તેની યાદી બનાવી તેમાંથી તમને ગમતા તહેવાર કે ઉત્સવ વિશે જણાવો.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

SCE મૂલ્યાંકન

ક્રમ	અધ્યયન નિષ્પત્તિ	SCE મૂલ્યાંકન			ગુણ
		×	?	✓	
SS 7.14	મધ્યયુગીન સમયગાળા દરમિયાન એકસાથે (અલગ-અલગ) થતી મુખ્ય ઐતિહાસિક પ્રગતિઓ દર્શાવે છે.				
SS 7.19	મંદિરો, કબરો અને મસ્જિદોના ઉદાહરણો દ્વારા વિશિષ્ટશૈલી અને ટૅકનોલૉજીથી બંધાયેલા સ્થાપત્યોનું વર્ણન કરે છે.				

વાલીની સહી : ....　　શિક્ષકની સહી : ....

તારીખ : ....